

Manuel Bartolomé Cossío.

*ARTE, LITERATURA,
ANTROPOLOGÍA...*

«Evolution», obra de Celestino Poza. 2010.

Herdanza do frío

XULIO L. VALCÁRCEL*

Ilustracións de Nito da Vila

PAXARO ESCRIBENTE

Fráxil lámina eclipse envolvendo
o soño do xerme que paciente
se recolle á espera
Con garabullos herbas fíos
tece o niño no que poua pérolas
tépedas ollos durmidos os oviños
Rematado o labor asina
o paxaro arcana caligrafía
indescifrabel acaso as claves
dun código só comprensíbel
polas aves
Esa escrita subtil que pretende?
Para quen escribe a quen se dirixe
o paxaro escribente?
Grafía rasgo trazo constelación
de puntos e de liñas
oculta semente xermolando
queda beleza pronta a quebrarse
baixo a eclosión da vida

Xulio López Valcárcel, poeta e narrador, membro da Asociación española de críticos literarios, ten publicado, entre outros, os seguintes libros: *Véspera do día*, *Solaina da ausencia*, *O sol entre os dedos*, *Memoria de agosto*, *Casa última* e *A melancolía dos corpos*. Asimesmo é autor dos libros de relatos: *Anel de mel e Campo de Marte*. Como ensaísta publicou a edición da *Poesía galega de Miguel González Garcés*, *Sinais na Area*, *Mineiro de Luz*, *Confesión de Parte*, *O escano baleiro* e *Raíz e Canto*. En posesión de numerosos premios, a súa obra foi traducida a varios idiomas.

Encontro

Como um antigo e esquecido amor
Súbitamente recuperado
na tarde de prouvas e ausências
aparece de repente
- em que denõeci de mã
te que ignorada cidade-
a presença da mã.

Atendo cara da camião, imensurável
profunda demais me convoca
Ante a ofenda dos seus olhos me contados
vergonha um sorriso exterior
umha angosta íntima

Como quem regressa ou auslúe
deste lugar, distante,
que fundo abismo que infundible pra
a mã e mãs em
bando a liberdade plena do mundo
perado para indiferente

Apesar dos longos auslúes
um espaço no que um deslúe
e a via no mesmo amor
mã e filho sempre

Antes de separar-se
oferece os seus braços a sua esposa
e corpo culpável de roubar-lhe o tempo
instituído a deixá-la
a agradecer o seu
Estranho no estranho

INSTANTE

Esta tarde non vén de ningún sitio,
está en min e eu nela
como o aire nun vaso transparente.

A ollada pousa no infindo,
o corpo descansa na area,
longo leito de amolencias.

O mar calmo. As gaivotas
no espazo largacío
son brancos panos de adeuses.

A serea dun barco óuvese remota.

Como unha choiva mesta,
o celme do tempo,
cáeme polas pálpebras
e fico estantío
na contemplación gozosa.

Se esta tarde sucumbe
non volveremos amencer nunca.

CASA BALEIRA

Hai un olor pechado
e un rastro de ausencias
esquencidas nos espellos,
no frío das cinzas apagadas.
Un alento húmido de respiración,
unha gargallada trágica.
O ecoar espectral dos pasos
e a auga a escorrer
polo tellado,
identifico outras horas,
outras voces perdidas sen remedio
na distancia.

O aire dos armarios,
morfina do tempo,
conserva nos traxes
a morneza dos corpos.
Naftalina e soños dormen
chalecos e zapatos deixados
por alguén que emprendeu escura naveganza.
Aquí están en paz, en soliloquio íntimo,
suores, caricias, lonxanías,
últimos mofos onde se pudre
oloroso o esquenzo,
tal se destapo un frasco de aire enfermo.

PRESENZA

Por veces sorpréndote
nun recanto calquera da lembranza;
regresas de portos esquencidos,
de lonxanas estacións desarraigadas.

Síntote nas palabras en voz baixa,
no fresco afago do vento,
na morneza da almofada.

Baixo o melancólico licor
da túa ausencia
busqueite nos trens da medianoite.

Na calma das tardes
escoitei a túa voz chamándome.

Decote me falas.
A carón meu, vas,
polas rúas que recorreremos xuntos,
polas aldeas que coñecemos xuntos,
polos mares que
nos prometemos atravesar xuntos.

Chega, calada,
na sedosa melodía do silencio
a túa fragancia
e es a miña compañeira de butaca,
a adolescente que me cruza,
a nena que xoga
no medio dunha praza solitaria.

Por veces sorpréndesme
nalgún recanto escuro da memoria.
Alí me agardas
e me falas
como a través dun cristal,
da fúnebre poesía daquel inverno,
dos días compartidos,
dos xardíns que soñamos
como illas que xa nunca serán certas.

OS MORTOS

Non se sabe onde, pero lonxe,
en apetencia das simas máis profundas,
márchanse sós os mortos.

Lugar non hai a acompañalos.

En soidade emprenden,
cegos,
singradura sen volta,
desolada e longa travesía.

Sós marchan e levan
presenza e xesto,
palabra coñecida e corpo.

Déixannos en troques
a configuración exacta
do seu baleiro en nós,
irremediábel.
Pero a súa voz pervive
e visítanos constante.

Nesa viaxe ás escuras,
sen ruídos,
quen lles dará pan e leite,
abeiro contra o frío.

Quen lles limpará das pálpebras
a xeadas.
Quen unxirá de bálsamo
os seus pés cansados.
Quen conversará con eles
estraños e perdidos.

Amadas voces
que en nós ecoan;
opacas, familiares, e que na noite
non se sabe a onde, incesantes
nos convocan.

RAPAZA DURMIDA FRENTE MAR

AO

Non sei quen es,
non coñezo o teu nome,
Na mar de festivo atópote, dormida
nun banco do paseo marítimo.
É volta qo sol tábro, e gáruisite,
unha pwa muntiepra
case che culbre o roño.

Non sei de onde vés,
por que cruñíos chegaches
nin o motor que ata aquí te trouxo,
nunca viñ o tús ollos.

Cruños, na puechidos,
mirante o puechidos.

Recollida no sono,
con zadas as mous docemente
sobre o ventre,
em mui algo sagrada, inquietante.

De onde daches, me prepúio.

Abandonada i tús sota
de, puechidos, con, definitivamente femora,
ofusca a tua beleza
atúa xerocidade

Muller e mar,
muller durmida,
recto diálogo do sono e da auga,

da mulher e do mar
neste barco, imponente leito,
do passo marítimo.

Suportate estranheira
e, sem embargo, sintote tão próxima.

Vinches, quando, à ventura,
e encontraste um alguém
que nos responder como esperavas,
ou simplesmente a conhecer outra cidade,
outra gente,
se calhar o mar que nunca vives.

Depois de nos se sabe que noite,
a noite a vigiar durante
basta este sal murro,
cabo deste mar que soa na tua orelha,
dentro de ti, murro,
e se avola contigo no mesmo sono.

Este mar, a pensar um murmúrio.

Cando esperas, na non estares.

Talvez, minha mirada tivesse bastado.

BOSQUE

Non podería ser fugaz este momento
calma detida no percurso dun acto
suspense paso que xa non se dará
Pesa un mutismo de goma
e cae sobre nós
incenso benéfico
a mansedume
Alleo á noite e aos seus incendios súbitos
existe un reducto
no que o amor se consuma
Nunca deixamos este bosque antigo
que tronza aos poucos a súa calma expectante
co estralo dunha gaia
o chío apresurado dunha ave
ou o soar dun erizo contra o chan
Ternos cruzado a soleira aberto a porta
oficiado os vellos ritos
Máis tarde as castañas tremerán nas mans
coa calor dun paxaro cautivo

A FUXIDA

Pesados panos de olvido.
Difusos rostros no mofo dos retratos.
Herdanza do frío,
reino de sombras cubrindo por enteiro
a extensión violenta do perdido...

Preciso é partir, pero todo nos ata.

CERO

Pronuncia meus nome
e agido se teu encontro
Espido como um zero
Tropago o lindo outro
párdome en ti
parea encontrarme
Espido e puro párdome en ti
Espido e puro como um zero

RETIRADA

Levantamos a casa, recollemos os libros,
deixamos un aire noso
en cada estancia deserta,
en cada cuarto que coñeceu
o noso alento, as noites de febre,
as cousas que acompañaron estes días.

Paredes descascadas, humano latexo,
todo fica na ferruxe da derrota.

Embalamos perdidas ilusións,
cartas, retratos,
momentos de intimidade compartida.

Deixamos un tacto, unha caricia,
un aire húmido invadindo teimoso
o permanecer dunha presenza.

Recanto íntimo, tépedo acougo,
aberto ao aire xeadado da retirada.

SE ENVELLECEMOS XUNTOS

Se subo até o teu berce
e me remonto polos anos
son neno contigo en celestes
mañás de balanzos e sinos,
préndome ao voo da túa saia
e esperto ao amor
nun mencer cheo de alas.

Mais, se envellecemos xuntos,
se desandamos o vieiro da vida
paso a paso
mirarei nos teus ollos
o esvarar do tempo
inorde como un barco.

Se envellecemos xuntos
e desfago a madeixa dos meus días
ao teu lado
fareime confidente
do teu camiño sen pegadas
do teu canto e do teu ánimo.

Compartirei o sal, o leito
e o abrazo,
saberei escuramente que o noso paso
polo mundo non é en balde.

Confundidos nun único latexo
acompañados,
seremos dous regatos fluíndo nunha mesma auga,
dous lumes consumíndose nunha soa chama,
dúas vagas acalando o seu fragor na area final,
última praia.
Nas idas e voltas do azar ou do destino,
ti serás a certeza.

Se envellecemos xuntos,
se te acompaño neste tránsito,
deixarei bolboretas cansas,

escoitarei repenicar a choiva
nas xanelas da nenez,
sentirei a túa voz
esmorecer en calma.

Bastarame para entendela todo
a limpa mirada da túa luz sen ansia.

NAIS NA NÉBOA

A Pepe Cáccamo

Chegan dispersas esluídas entre a néboa
nais fatigadas portando na cabeza
co mulido
grandes tinas de roupa

Mancaron os cotenos refregaron os dedos
ardua labor cando o inverno impón
os seus coitelos de xeo

Elas agardan o sol
nas sabas de fulgor almidonado

Pasan o ferro as nais pensativas
absortas nas augas dun pozo
Non se preguntan se o torso recolle
na tersura da prenda
a liña paciente esmerada
a eliminación da enruga
Non se preguntan se nos fíos tecidos
permanece a entrega
ou se o amor é en si mesmo unha alquimia

Elas non se preguntan non lles fai falta
pasan repasan insisten afinan
eternízanse nun xesto
que conxura maleficios e estira soidades

Regresan na néboa as nais
cunha brazada de sabas brancas escumas
astros concentrados
sol na face
a deslumbrarnos

BARCOS

Pesados e lentos como inmensos paquidermos,
á miña cidade portuaria chegan a miúdo
os grandes trasatlánticos,
Oriana, Oceana, Ventura, Aida Cara,
Minerva, Britannia, o Queen Elizabeth
ou o Independence of the Seas, sonoros
nomes para unha constelación de ronseis
cosendo no seu periplo os catro puntos cardinais.

A súa intensa bucinada alongándose nas galerías,
sobrecóllenos nun remorso antigo
e inquietante ao confundirse coa intensa,
lúgubre sirena que anunciaba a saída
dos galegos emigrantes, ese arquivo íntimo,
ese carimbo doloroso da diáspora propiciado
polas autoridades e bendicido pola igrexa,
os curas confesando a pé de maleta, a pé de baúl,
a pé de miseria.

En arduas singraduras partían o Resolute, o Pampa,
o Alice, o Saint Nazaire, mareas humanas
de desarraigo, soños e esperanzas
cara Arxentina, Uruguai, Brasil, Venezuela,
Chile, México.
Todos os ventos, todos os recunchos do planeta.

Daqueles barcos non quedan máis que os nomes
ciscados entre a bruma imprecisa da memoria.
«Vapores correos rápidos - –así se anunciaban– desde
os portos do norte aos de Habana, Vera-Cruz
e Tampico».

Pero vive en nós a marea de forza e de coraxe,
a luz fría das xanelas da alfándega sobre as fileiras
de maletas, os baúis apilados, o traxe novo
para a marcha, as interminábeis despedidas,
os abrazos.

Afastado da necesidade que moveu os meus paisanos,
nun afán permanente de fuxida
tamén eu teño ensoñado degaros de lonxanías,
outros portos e outros días propicios, quen sabe,
en Southampton, Castries, Barbados, Falmouth,
Antigua ou Charleston.
Que vida, que insólitas promesas se ocultaban
de detrás daqueles nomes suxestivos como xemas
deslumbrantes.

Mais, cando vexo entrar no porto os maxestosos
cruceiros co seu despregue de luces e de luxos,
como fantásticas cidades flotantes atravesando os mares
ou como xigantescos órganos prontos a interpretar
a máis insólita música, nunha perpetua festa,

pregúntome se algunha vez por un deses acasos
que a moderna física estuda,
o fume das súas chemineas se enliou no mesmo ceo,
en tempos moi distantes,
co fume melancólico daqueles outros barcos
que nos levaban a América,
e pregúntome se o ronsel que trazan as derrotas
dos buques de pracer se funden nalgún momento
co grito mudo dos adeuses que velaron os ollos
de varias xeracións.

Ou se, finalmente, todos os barcos son un mesmo barco,
os pasaxeiros os mesmos cansados pasaxeiros,
todos os portos un mesmo porto.

OUTRO POEMA DOS DONS

Grazas quero dar
pola noite e a choiva
que nos devolven a memoria da nai,
e pola muller
que dá forma á beleza.

Grazas polo sexo
que une nunha soa carne dúas soidades
e polo sono que nos permite a viaxe á morte
e o regreso.

Grazas polo vento
que nos fai estraños de nós mesmos
e pola pedra
que aspira a soñar a eternidade.

Grazas quero dar polos nenos
que non coñecen nin a culpa nin a morte,
e pola música,
alma en epifanía trascendida.
Grazas pola luz
que nos devolve o mar nos ollos da amada
e polo aire, vivificante e saudábel.

Grazas pola beleza,
que nos enche e acovarda,
e polo mencer
que nos ofrece a ilusión da primeira vez.

Grazas
pola xuventude e polos sentidos,
polo loureiro e o trigo,
polo viño que nos some nun transo sen dolor,
pola herba, máis tenaz que o tempo,
e pola arte,
que nos transcende e sobrevive.

Grazas quero dar
polos días que compartes comigo,
pola caricia e polo beixo.

Grazas polo mar, absoluto e poderoso.
Grazas polo silencio e polo verso.